

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1*
ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE
DIGITAL ERA UNDER CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 1

อดิศร ไชยจันทร์¹ และ ณัฐวุฒิ สัพโส²

Adisorn Chaikhun¹ and Nattawut Sappho²

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา¹⁻²

Educational Administration Program, School of Education, University of Phayao, Thailand¹⁻²

Corresponding Author's Email: 67206494@up.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการส่วนใหญ่เน้นบริบทการบริหารทั่วไปแต่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกในบริบทการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลในระดับสถานศึกษา การวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 297 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$, S.D. = 0.41) และทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล และ 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู พบว่า ครูที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* Received 16 February 2026; Revised 5 March 2026; Accepted 5 March 2026

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล, การบริหารการศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of instructional leadership of school administrators in the digital era, and 2) compare teachers' opinions toward instructional leadership classified by gender, educational level, and teaching experience. A review of the literature indicates that most previous studies on instructional leadership have emphasized general administrative contexts, while limited attention has been given to its adaptation within the rapidly changing digital educational environment. This study was conducted to address this research gap. The sample consisted of 297 teachers under the Office of the Educational Service Area, selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.80 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.97. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, independent samples t-test, and one-way ANOVA.

The findings revealed that: 1) the overall level of instructional leadership of school administrators in the digital era was at the highest level ($\bar{x} = 4.62$, S.D. = 0.41). All aspects were rated at the highest level, with academic vision and goal setting ranking highest, followed by promoting an academic climate and supervision, monitoring, and evaluation; 2) teachers with different genders and educational levels did not significantly differ in their opinions at the .05 level, whereas teachers with different teaching experiences showed statistically significant differences at the .05 level.

Keywords: Instructional leadership, School administrators, Digital era, Educational administration

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลและการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาอย่างกว้างขวาง ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การ

สื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ (Schwab, 2017) ขณะเดียวกัน การพัฒนาคุณภาพการศึกษายังขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล (Leithwood & Sun, 2023) ภายใต้บริบทดังกล่าว ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการ วางแผนและพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (Hallinger & Murphy, 1985) งานวิจัยจำนวนมากยังชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ประสิทธิภาพการสอนของครู และความสำเร็จของสถานศึกษาโดยรวม (Robinson, Lloyd, & Rowe, 2008)

ในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับบทบาทจากการบริหารจัดการแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา (Educational Change Leader) ที่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษาเข้ากับการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย และการสร้างระบบการเรียนรู้แบบดิจิทัล ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล (Sheninger & Murray, 2017) อย่างไรก็ตาม การศึกษาหลายฉบับพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังขาดความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในระยะยาว (Kozloski, 2006; Redish & Chan, 2006)

เมื่อพิจารณาบริบทของประเทศไทย พบว่าการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษายังคงเป็นประเด็นสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำกับ ติดตาม และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู (คลังเพชร, 2564; กนิษฐิกา พรหมวาทย์, 2565) อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวมของการบริหารสถานศึกษา ขณะที่การศึกษาที่เชื่อมโยงภาวะผู้นำทางวิชาการกับบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับและส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในพื้นที่ ซึ่งจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งในด้าน

การบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาศักยภาพครู และการยกระดับคุณภาพผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของยุคดิจิทัลยังต้องการข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อภาวะผู้นำทางวิชาการดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญสำหรับการกำหนดแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของการศึกษาในยุคดิจิทัล และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลแตกต่างกัน
2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มี วุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลแตกต่างกัน
3. ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มี ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 101 โรงเรียน จำนวน 1,316 คน

กลุ่มตัวอย่างได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie&Morgan, 1970) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสืออนุญาตขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยัง โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

3.2. ผู้วิจัยนำหนังสือแจ้งขอความร่วมมือพร้อมกับแบบสอบถาม จำนวน 297 ชุด กับโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ได้รับกลับคืนมา 297 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 เนื่องจากผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3.3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามโดยใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 15 วัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับคำถามในการวิจัยและการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้สถิติการคำนวณ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง โดยมีเกณฑ์ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีการบริหารจัดการโรงเรียนเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุดการแปลผลความหมายของค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยสรุปผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์แจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ (Percentage)

ตารางแสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. ระดับปริญญาตรี	212	71.38
2. สูงกว่าระดับปริญญาตรี	85	28.62
รวม	297	100.00

จากตาราง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 71.38 วุฒิการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 28.62

ตารางแสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงาน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. 1 - 5 ปี	150	50.50
2. 6 – 10 ปี	83	27.95
3. 11 ปีขึ้นไป	64	21.55
รวม	297	100.00

จากตาราง ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์การทำงาน 1 - 5 ปี จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 50.50 ประสบการณ์การทำงาน 6 – 10 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 27.95 และมีประสบการณ์การทำงาน 11 ปีขึ้นไป จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 21.55

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ตาราง แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยภาพรวม

ข้อที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยภาพรวม	n = 297		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล	4.69	0.47	มากที่สุด	2
2	การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ	4.72	0.56	มากที่สุด	1
3	การพัฒนาผู้นำทางวิชาการภายในองค์กร	4.51	0.60	มากที่สุด	7
4	การบริหารจัดการและการตัดสินใจ	4.59	0.53	มากที่สุด	6
5	การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ	4.60	0.56	มากที่สุด	5
6	การบริหารจัดการหลักสูตร	4.65	0.50	มากที่สุด	4
7	การประเมินและพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.67	0.50	มากที่สุด	3
รวมเฉลี่ย		4.63	0.54	มากที่สุด	

จากตาราง พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.63, S.D. = 0.54)

อภิปรายผล

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญของการ วิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีบทบาท เจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ ซึ่งสะท้อนถึง การปรับตัวสอดคล้องกับบริบททางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด ของ Hallinger และ Murphy (1985) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ Assessing the instructional leadership behavior of principals ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำทางวิชาการต้องมีบทบาทสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การกำหนดพันธกิจสถานศึกษา การบริหารโปรแกรมการสอน และการ ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารยุคดิจิทัล ที่เน้นการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ที่สอดคล้องกับพันธกิจของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มี สมรรถนะตามหลักสูตรและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ด้านการพัฒนาผู้นำทางวิชาการภายใน องค์กร พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger และ Murray (2017) ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำ

ดิจิทัลว่าต้องประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และการคาดการณ์อนาคต อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการพัฒนาผู้นำภายในองค์กรผ่าน PLC และการเรียนรู้ร่วมกัน พงศ์พันธ์ หงษ์ทอง (2560) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ **การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0** วารสารการบริหารการศึกษาและพัฒนาคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำต้องสามารถสร้างทีมงานและพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง

ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเป็นพฤติกรรมเชิงระบบที่บุคลากรทุกกลุ่มรับรู้ได้ในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า “ด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ” มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และกลุ่มที่มีประสบการณ์ทำงาน 1–5 ปี และ 11 ปีขึ้นไป มีการรับรู้บทบาทผู้บริหารสูงกว่าบางกลุ่ม สะท้อนว่าพื้นฐานการศึกษาและประสบการณ์มีความสัมพันธ์กับมุมมองด้านการจัดการเรียนรู้โดยตรง โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและแนวคิดการเรียนรู้สมัยใหม่ ทั้งนี้ ภาพรวมชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนงานวิชาการได้อย่างมีเอกภาพและสอดคล้องกับบริบทการศึกษาในยุคดิจิทัล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มีบทบาทเชิงวิชาการที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมดิจิทัล โดยเฉพาะการนำข้อมูล เทคโนโลยี และกระบวนการบริหารสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบไปด้วย 1. **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1. ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหารพัฒนาการกำหนดพันธกิจ เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ทางวิชาการที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชัดเจน โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์ดิจิทัลระดับสถานศึกษา ใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ และสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ควรพัฒนาระบบสื่อสารภายในที่รวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้ ตลอดจนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 1.2. ด้านการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ สถานศึกษาควรจัดระบบพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารอย่างต่อเนื่องในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สำหรับผู้บริหาร ส่งเสริมการนิเทศภายใน

แบบกัลยาณมิตร และใช้ระบบพี่เลี้ยงทางวิชาการ (Mentoring System) ควบคู่กับการติดตามผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพื่อให้ภาวะผู้นำทางวิชาการเชื่อมโยงโดยตรงกับคุณภาพผู้เรียน 1.3. ด้านการพัฒนาผู้นำทางวิชาการภายในองค์กร สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้แสดงบทบาทผู้นำทางวิชาการ โดยหัวหน้ากลุ่มสาระเป็นผู้นำโครงการนวัตกรรม หรือผู้นำด้านเทคโนโลยี ส่งเสริมการอบรมด้านภาวะผู้นำดิจิทัล การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) และการทำงานเป็นทีม เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ทุกคนเป็นผู้นำการเรียนรู้ร่วมกัน 1.4. ด้านการบริหารจัดการและการตัดสินใจสถานศึกษาควรใช้หลักธรรมาภิบาลควบคู่กับเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้ระบบฐานข้อมูลสถานศึกษา (School Data System) และแดชบอร์ดข้อมูลผู้เรียน เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงหลักฐาน (Data-driven Decision Making) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและชุมชนในการวางแผนและกำหนดมาตรการด้านจริยธรรมดิจิทัลอย่างชัดเจน 1.5. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสถานศึกษาควรสนับสนุนการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ รวมถึงการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Best Practice ด้านการสอน และสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ 1.6. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาควรทบทวนและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 บูรณาการทักษะดิจิทัล การคิดวิเคราะห์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน พร้อมทั้งติดตามประเมินการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ 1.7. ด้านการประเมินและพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาควรพัฒนาระบบประเมินคุณภาพภายในที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเก็บรวบรวมข้อมูล สร้างระบบสะท้อนผล (Feedback System) ที่รวดเร็ว และนำผลประเมินมาใช้ในการวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักการประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานประจำ 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 2.1. การมีการศึกษา เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารที่มีผลงานดีเด่นด้านดิจิทัล เพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Success Model) อย่างเป็นรูปธรรม 2.2. การศึกษาปัจจัยเชิงพฤติกรรมอื่น เช่น ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) หรือ วัฒนธรรมองค์กร ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการตัดสินใจในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (VUCA World)

เอกสารอ้างอิง

- กันยารัตน์ ศรีเนตร. (2559). ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการในการบริหารสถานศึกษา. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์วิทยาการศึกษา.
- กนิษฐิกา พรหมวาทย์. (2565). การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลสำหรับสถาบันการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- กมล トラชู. (2553). การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- กมลทิพย์, บ., & ภูสิงห์, ส. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ.
- กรรณิการ์ ประดิษฐ์. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการ: การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา. นครราชสีมา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- กรรณิการ์ อาจีน. (2564). การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คลังเพชร, ส. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล: การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงปัญญา.
- จันทร์สว่าง, ส. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล: แนวโน้มและความท้าทาย. สำนักพิมพ์วิชาการ.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล: บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้.
- Leithwood, K., & Sun, J. (2023). How school leaders contribute to student success: The four paths framework. Routledge.
- Mayo, E. (1933). The human problems of an industrial civilization. Macmillan.
- Redish, T., & Chan, K. (2006). Leadership preparation: Perceptions of administrators about technology leadership programs. Journal of Educational Technology.
- Stodd, J. (2014). Leadership skills: Bridging the gap between formal and informal organizations in a changing world. Leadership Quarterly.
- Woodward, J., & DeMille, B. (2015). Digital leadership skills: Leading with purpose in the age of technology. Journal of Leadership and Technology.
- Yamada, T. (2000). Academic leadership in school administration: Characteristics of effective instructional leadership. Journal of Educational Leadership.